

Conflictul criticului cu propriile sale prejudecăți și cu prejudecățile timpului, ale momentului în care formulează judecata critică. Asta-i o pretenție foarte mare, pentru că înseamnă să fie — criticul — cit de cit, filozof, revoluționar și capabil de uitare de sine. Dar și răsplata îi va fi mare: contribuie la progresul teatrului și rămîne în istoria teatrului.

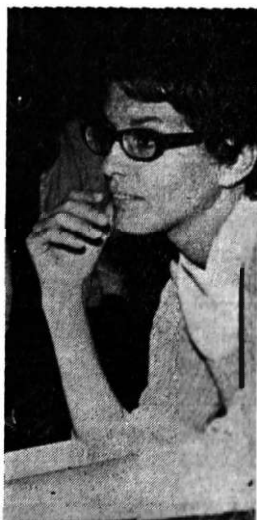
Grădina noastră cu critici de teatru e bogată și în ea domnesc relații democratice: coexistă în ea și femei și bărbați, și bătrîni și tineri, și — ca să rămîn legat de conflictele de care am vorbit pînă acum — și cheamați și necheamați. Viitorul — menirea și eficiența — celor tineri e în curs de concretizare. Bilanțul celor vîrstnici poate fi făcut, cu toate că-i un act și dureros, nu numai glorios: unii au fost blînzi și buni, s-au făcut că văd doar reușitele, și eu, unul (crezînd în temelia morală și-n eficiența sistemului criticului de film D. I. Suchianu), spun că munca lor a fost constructivă, cu toate că ei nu s-au ales decît cu simpatie pasageră și, în general, cu indiferență; alții au fost duri, munca lor a fost mai mult demolatoare, cu un efect demoralizant, decît constructivă, iar ci s-au ales cu antipatii, adeseori nedrept exacerbate, pămăse, și chiar cu porecle; alții au fost echilibrati, munca lor a avut o eficiență optimă și ei, ca oameni, s-au ales cu un măgurilor prestigiu; alții au obosit și nu intrat în rutină pînă la sorocul pensiei; e păcat, dar e omenește. Cu alte cîvinte, și profesioniștii criticii sînt oameni și viața lor conține scene dramatice, în bălălia, tot a lor, pentru prefeccionarea omului-critic. Zeci de combatanți care lucrează cotidian, în tură de seară, pentru niște cronici efemere. Însă, din multimea căroră, un Ioan Massoff, de pildă, trage concluzii, scrie o istorie și rămîne în istoric. Dar cine mai bagă-n seamă amănuntul ăsta? Asta-i drama lor. Punct, și cortina!

Criticul pare puternic și fericit: pentru că aplică sancțiuni. Dar e un jude sancționat chiar din capul locului: i se ia bucuria de a fi simplu spectator. Adică, spectator liber de responsabilitate și cu dreptul de recepție sentimentală a spectacolului. După aceasta, mai sînt și alte sancțiuni, unele le-am amintit, trec peste celelalte și ajung la ultima: cum apare chipul conștiinței criticului în conștiințele celor judecați? Prin critica ta, ai construit sau ai făcut degeaba umbră teatrului și oamenilor săi — aceasta-i, în speță, întrebară.

Pentru că la judecarea judecătorilor de către cei judecați încep atitudinile acestora; de aici încep urmările concrete; de aici începe revoluția în munca acelor care creează în teatru. Iar dacă nu începe nimic, critica a fost doar o vorbă goală, fără puteri, fără rost, jignitoare și proastă. Iar criticul, un neavenit, care, printre altele, și-a irosit și timpul vieții sale.

IRINA PETRESCU

Profilul și profilurile criticului

Sînt puțini critici de teatru pe care să nu-i ici deloc în seamă. Sînt și mai puțini cei pe care-i urmărești, îi cauți și îi ascuți cu adevărat. Dar sînt mulți critici de teatru de care e nevoie, de care ai mare nevoie și fără de care munca noastră n-ar avea nici un pic de haz.

Spun „critici” și nu „critică”, pentru că, de multă vreme, acest domeniu are personalitate, are personalități. Critica de teatru are, ca și spectacolul, actorii ei: capetele ei de afiș, monștrii ei sacri, cochetele și figuranții ei. Cronicile au, și ele, ca orice spectacol într-un teatru cu profil, stilul revistei în care apar. Avem: 1 — stilul angajat; 2 — stilul degajat; 3 — stilul informat; 4 — stilul pop.

Cunosc mai puțin revista „Teatrul”, pentru simplul motiv că nu reușesc niciodată s-o găsesc la chioșcurile de ziare și încă nu m-am gîndit s-o caut la librării... Dar așteptăm totdeauna, cu un anumit fel de emoție (mai bine sau mai puțin bine ascunsă), aparițiile din joia care urmează premierei, din vinerea, din simbăta care... Așteptăm revestele din provincie. Așteptăm „Viața studențească” și așteptăm „Scnteia”, care vin, cîteodată, foarte tîrziu.

„Informația” nu se lasă niciodată așteptată. E stilul ei: stilul prompt. Bună seara, tovarășe Șelmaru!...

Valentin Silvestru are alt stil. E periculos. Ține minte tot ce-ai făcut. Îți aduce aminte tot ce trebuie să faci. Te trezești cu el în sală, la cîteva luni de la apariția cronicii, într-o după-amiază opărită, cînd pare că nu se mai poate salva nimic. E una dintre nenumeratele lui soluții de a-ți veni în ajutor. Una dintre nenumeratele lui dovezi de prietenie, pentru că Silvestru este un prieten al teatrului — un prieten pe care nu-l poți păcăli ușor.

Ce păcat că D. I. Suchianu nu scrie despre teatru...

Radu Popescu e negru și rău. Serie păm-flete. Rîde, atacă, pufăie, oftează. E stilul circotaș. Te consacră sau te face de două pa-rale, cu argumente imbatabile, în general, nu lasă să treacă impostura și mediocritatea, de-cît cu foarte rare excepții.

Ileana Colomieț are fler.

Dinu Săraaru are patima teatrului. Serie focos.

Natalia Stancu e tobă de carte.

Valeria Ducea a văzut multe.

„Luceafărul” invită, din cînd în cînd, să facă rubrica, un poet. Are stilul învăluit.

Televiziunea încă n-are stil...

Vedeți, nu pot să înșir opinii generale despre critică, despre cum și ce ar trebui să însemne, despre cît și cum influențează ea

arta spectacolului, pentru că știu cît știu, și oricine poate vedea că ea înseamnă, că ea in-fluențează și că ea există.

Mi-ar plăcea să citesc, o dată pe lună, o „cronică de spectator”. Adică, așa cum avem în teatru o mișcare de amatori, să apară în reviste cronica unor nespecialiști, cronica unor oameni care vin la teatru de drag, de nevoie, de plăcere. Ar fi, pentru noi, la fel de util ca înțilnirile-dezbateri pe care le avem, cite-odată, cu spectatorii.

Și mi-ar mai plăcea să citesc o critică a criticii.

Și mi-ar plăcea, mai mult ca orice, o sta-giune cu adevărat bună: piese originale de calitate excepțională și un „nou val” de re-gizori tineri și talentați. Altfel ne-ar trebui, dumneavoastră criticilor și nouă actorilor, ca să putem trăi cum se cade.

SÜTÖ ANDRAS

Ce nu așteptăm de la critici

unul prost, e o piesă proastă. Deci, mai înții trebuie să știm cine este autorul. Așa-dar, autorul, al cărui loc — conform acestei optici speciale — și a cărui valoare nu sînt în funcție de opera sa, ci de poziția sa so-cial-politică. Să vină cineva să-mi spună că asemenea puncte de vedere i-au rămas cu atitudine străine criticii noastre dramatice.

Să vedem, însă, și reversul problemei: ușurătatea pe care o putem remarca în ceea ce privește aprecierea importanței sau lipsei de importanță a tematicii, a cutărui sau cu-tărui subiect. Îngăduința e un păcat, zice maestrul Rousseau, iar noi dăm din cap și spunem că, într-adevăr, critica mai săvîrșește astfel de păcate. Altfel, n-ar fi promovat atîtea piese axate pe însemnate momente istorice, sociale — dar, cum? Fără inspira-ție, fără meșteșug, fără artă, incapabile de katharsis, iscate doar pe baze conjuncturale. Ilustrațiile istorice, de pildă, răspund doar unor nevoi școlare, profunzimea gândirii dra-matice moderne le rămîne interzisă. Îmi vine în minte *Petru Rareș*, piesa lui Lovi-nescu, una dintre reușitele genului, care, ca dramă istorică, este și purtătoarea mesajului personal, filozofic-etic, al scriitorului. Nu e doar simplă ilustrație. Evident, de atunci au mai apărut și alte piese istorice bune. Iar, pe de altă parte, putem vedea cum se vestejesc, în timp, atîtea lucrări, pe care critica de teatru, la nivelul cerințelor zilei sau ale trimestrului, le primise cu surle și trîmbițe. Iată, deci, ce nu așteptăm de la critica teatrală. S-ar putea, prin urmare, să reiasă și ce așteptăm.

Așadar, ce așteptăm de la critica teatrală?

Va fi, poate, un răspuns mai scurt și mai limpede, dacă ne vom referi la ce nu aștep-tăm. Nu așteptăm ceea ce, din păcate, se mai întîmplă. Criticii se duc la un spectacol cu o piesă de un autor al cărui nume regizorul îl ține secret, li se cere părerea — Cum vi se pare piesa, e bună? —, dar criticii întreabă, la rîndul lor: — Mai înții, cine a scris-o? Căci, dacă nu știm cine a scris-o, nu ne pu-tem da verdictul. Are oare vreo importanță? Are — zice unul dintre personajele lui Ber-nard Shaw —, căci dacă a fost scrisă de un scriitor bun, e o piesă bună. Dacă a scris-o